

PREDICCIO I GESTIO DEL RISC DE VIOLÈNCIA

Dr. Antonio Andrés-Pueyo
Grup d'Estudis Avançats en Violència
Facultat de Psicologia-Universitat de Barcelona

Resum

La violència és un fenomen preocupant per les seves conseqüències, la seva quotidianitat, la diversitat d'expressions que presenta i la seva extensió. Ens preocupa la violència política i el terrorisme, ens desespera la violència de gènere, ens sorprèn i irrita la violència en el treball, ens amarga la violència en l'esport, ens repugna la violència sexual i els maltractaments infantils, ens intranquil·litza la violència juvenil i, ara també, ens desconsola la violència en l'escola. Les notícies sobre l'extensió de l'assetjament escolar, les agressions dels estudiants als docents i també dels pares als docents mostren, de vegades amb certa magnificació o minimització, que en l'escola ocorren actes violents greus amb massa freqüència. Això també ho podríem dir dels altres tipus de violència, solament necessitem recordar les notícies habituals de greus successos violents que tenen a les dones com víctimes. Quines raons expliquen aquesta situació de violència tan generalitzada en una societat on el nivell de benestar i desenvolupament haurien d'haver-la eliminat o almenys reduït? I sobretot, Què fer per a combatre la violència? Els professionals de diferents disciplines (juristes, sociòlegs, psicòlegs, professionals de l'educació, sanitaris, etc...) estem socialment compromesos a donar respostes urgents i operatives a aquesta problemàtica. El primer que se'ns acudeix per a combatre el comportament violent és descobrir les causes que ho generen i eliminar-les. Aquesta acció comportarà l'efecte desitjat. Així de simple, així d'utòpic i ineficaç.

L'acció social contra la violència s'ha desenvolupat primordialment des d'una visió jurídic/moral en la qual es tipifiquen els comportaments violents com antinormatius, com faltes i/o delictes i se'ls ha volgut eliminar des d'una acció essencialment punitiva o retributiva. Aquesta tàctica ha mostrat una eficàcia limitada en la reducció del comportament violent. A més la seva actuació és lenta, necessàriament d'aplicació posterior i limitada a determinats actes violents ja realitzats.

Recentment s'han engegat noves estratègies d'actuació contra la violència que tenen el seu origen en un pensament socio-sanitari i epidemiològic, propi del camp de la salut pública. A diferència de l'enfocament jurídic l'aproximació socio-sanitària pretén evitar la realització d'actes violents abans que aquests ocorrin o de que es repeteixin. En una paraula, les estratègies socio-sanitàries i també les educatives, promouen la prevenció de la violència com si es tractés d'altra amenaça més a la salut i el benestar individual i social. Aquest plantejament ja esta molt arrelat en el terreny de la lluita contra la violència de gènere i s'ha generalitzat a altres tipus de violència: l'escolar, la laboral, etc... tot i que és de recent consideració.

Les estratègies preventives aplicades al combat contra la violència segueixen uns eixos comuns a altres programes preventius com són la prevenció dels trastorns cardio-

vasculars, el consum de drogues, l'obesitat, etc... Aquests programes preventius són complexos i amb tenen molts components de naturalesa diversa. Entre aquests elements importats per a la lluita contra la violència, estan les tècniques de valoració del risc de violència. Aquestes tècniques s'han establert, en els últims anys, com el millor mètode de predicció del comportament violent futur. A més d'aquests procediments predictius s'han desenvolupat altres que tenen com finalitat reduir el risc i les conseqüències de la violència. A aquests procediments els agrupem sota el terme de “gestió del risc”.

En aquesta conferència descriurem els avanços en la predicció i la gestió del risc de violència com dos processos interrelacionats que formen part de la prevenció de la violència. La predicció de la violència es converteix en el primer pas de la prevenció de la violència i consisteix en una valoració protocol·litzada, guiada pels coneixements científics disponibles que han identificat els factors de risc i protecció que, a la vegada, condicionen la probabilitat d'aparició futura de comportaments violents en un agressor i en circumstàncies determinades. La valoració del risc es basa en la identificació dels factors de risc i protecció que estan presents en la història personal així com en la consideració de la realitat actual i immediatament futura d'un agressor potencial, atenent a una generalització prospectiva dels escenaris que podrà trobar-se l'agressor i les víctimes. En els últims 15 anys aquests procediments han donat un pas definitiu per a establir-se com eines imprescindibles en el quefer dels agents que actuen davant el problema de la violència. Entre aquests procediments destaquen els de predicció de violència contra la parella, de violència sexual, de violència juvenil, de violència escolar, etc..

La primera conseqüència dels protocols de valoració del risc de violència, el seu principal resultat, és la generació d'una informació molt valuosa sobre la probabilitat condicional que succeeixin actes violents. Però aquesta conseqüència duu aparellada altra que és la de proposar maneres d'actuar per a controlar o reduir, si és el cas, aquest risc probable de comportaments violents. És el que anomenem gestió del risc. Simultàniament al desenvolupament de les tècniques predictives aplicades pels professionals compromesos amb el combat contra la violència, s'han proposat diverses tècniques de gestió del risc de violència adequades als nivells de risc pronosticats. També aquestes tècniques s'han desenvolupat inspirant-se en altres professionals com són els enginyers o arquitectes, els economistes, etc.. que s'han enfrontat a riscos futurs de conseqüències importantíssimes, pensem si no en els efectes devastadors d'un terratrèmol o una crisi financera. La gestió del risc, dirigida a l'eliminació/reducció del mateix, contribueix al descens i disminució de les conseqüències negatives de, per exemple, els perills sísmics. Podem traslladar aquest argument al problema de la violència i apreciar la gestió del risc com una de les eines més potents per a reduir/eliminar la violència i les seves conseqüències.

La valoració del risc de violència, la predicció del comportament violent i els procediments de gestió del mateix, que es descriuran en aquesta conferència, formen ja un conjunt de recursos tècnics disponibles per als professionals del món educatiu, socio-sanitari i jurídic. El seu ús augmentarà la seva eficàcia en la tasca d'eliminar o reduir el comportament violent, almenys fins a uns nivells socialment acceptables, que facilitin la convivència i el benestar individual en la nostra societat actual.

Dr. D. Antonio Andres-Pueyo
www.ub.edu/geav